

TABULA CERATA STYLUSQUE

A viasztábla deszkáján némi keretet, margót hagytak, a középső részét bemélyítették, a mélyedést viasszal töltötték meg, s erre rótták hegyes fémvesszővel (stílus) az írást. Neve tabula cerata vagy cera, görögül kérómata. Nagy előnye volt, hogy az íróvessző lapos végével az írást el lehetett simítani, s rögtön újból használhatóvá lett a tábla; innen származik a stilum vertere kifejezés: vesszőt fordítani, azaz valamit könnyen, gyorsan eltörölni átvitt értelemben is. A viaszt gyakran színezték, hogy a rovás jól elüssön. Az összes egykorú íróeszköz között a legjobban megfelelt minden olyan alkalomkor, midőn az írásnak nem kellett maradónak lennie: levél, üzenet, feljegyzés, számítások stb. lefirkantására. De legnagyobb haszna az írástanításnál mutatkozott, még praktikusabb volt, mint a babiloniak agyaglapja vagy a mi palatáblánk (szivacs sem kellett, sem palavessző). De az olcsóbb, viasztalan fatábla is megfelelt az iskolai tanulás céljaira. Több elmés mondás, tréfás vagy találós versike őrzi iskolai használatának emlékét latinul és görögül egyaránt.

Egy ránk maradt viasztábla például egy alexandriai görög tanulóé volt, aki a következő bölcs mondást rította rá, mielőtt örökre elvesztette: „Az élet igazi kezdete a betű”, vagyis az írás („Arkhé megiszta tou biou ta grammata”). Egy fatáblára rótt írás pedig nem egyéb, mint büntetőfeladat, melyből ma is kihallik a pedagógus örök panasza: a nebulónak helyesírás - gyakorlatul négyszer egymás után le kellett írnia ezt a mondatot: „Ó Philoponész, gyermek ne bosszants!” („Philoponei, o pai mé darész!”)

Nyilvánvaló, hogy a viasztábla az írástanítás mellett minden olyan iskolai célra megfelelt, mint a mai irkák, dolgozat- és jegyzetfüzetek; fennmaradtak Homérosz-preparációk, szótárak, verslábak ütemezés gyakorlatai, számításfeladatok stb. Az iskolán kívül pedig az üzletember éppúgy nem nélkülözhetette, mint a hivatalnok, a mérnök vagy a tudós.

A levélváltásnál rendkívül előnyös tulajdonsága volt, hogy a címzett a szöveget elsimíthatta, s helyére mindjárt felrótta a választ. Sőt nagyobb alakban sokféle közcélra is megfelelt: a hivatalos hirdetményeket fatáblára írva akasztották ki (leukóma); a deloszi templom falára az Apolló-himnuszt függesztették fel ugyanígy, s Euripidész említi, hogy az orphikus himnuszokat „trák táblákra” írták. De számunkra ennél mind fontosabb, hogy a tábla adta a mintát a kódex, vagyis a leveles, fűzött könyv formájához. Ugyanis hamarosan kialakult a szokás, hogy ha az írás szövege több táblára terjedt, akkor a szélükbe fűrt lyukakon át összefűzték, szíjjal átkötötték, s szükség esetén lepecsételték őket. Ez volt a caudex vagyis kódex, a mi könyvünk forma szerinti őse, a táblák száma szerint düptikha, trüptikha, polüptikha.

A caudex eredetileg fatörzset jelentett, utóbb így hívták a tuskót, kölöncöt is, amelyet a rabszolgák lábához láncoltak, hogy nehezen mozogjanak, meg ne szökhessenek, végül minthogy az írástáblákat efféle tuskókból hasogatták, a táblaköteget is így nevezték, de már „codex” szóformában, azaz értelme elmosódott, s általában könyvet, üzleti könyvet értettek rajta. (Például: referre in codicem: elkönyvelni.)

A viasztábla egyébként szívós életűnek mutatkozott, ami gyakorlatiasságát bizonyítja; a francia kancelláriák számadásaikat még a 13. században is nemegyszer viasztáblákra rótták; a legrégebbi göttingeni városszabályzat (14. század) ilyeneken maradt fenn, s a hallei sóbányákban és a roueni halpiacon még a 19. században is használták.

(http://www.romaikor.hu/kultura_muveszet/a_romai_iras/irofeluletek)

Készítéséhez: http://www.der-roemer-shop.de/product_info.php?language=en&products_id=399

